

ภาพิตปกษ์ได้อีกสำนวนหนึ่ง

รุสมิแลเคยเสนอกาษิตปกษ์
ได้อีกสำนวนที่อาจารย์เทพ บุญ-
ประสาท จังหวัดพัทลุงพิมพ์เผยแพร่เมื่อเร็ว ๆ นี้ อาจารย์พิชัย
แก้วขาว วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี
ได้นำภาพิตปกษ์ได้อีกสำนวนหนึ่ง
มาให้ข้าพเจ้าอ่าน และบอกว่าเจ้า
ของหนังสือ คือนายอินทอง เฟิง-
ลาย อายุ ๖๕ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๔๗
หมู่ ๕ ตำบลเปียน อำเภอสะบ้าย้อย
จังหวัดสงขลา ในภาพิตดังกล่าว
นี้พูดถึงรูดชะเนตกาษิต เข้าใจว่า
เป็นราชานิติกาษิต คงเป็นระเบียบ
แบบแผนในการดำรงชีวิตของคน
สมัยก่อน โดยเขียนเป็นบทร้อย
กรอง บทร้อยกรองชาวใต้ส่วนใหญ่
นิยมแต่งเป็นกาพย์ โดยเฉพาะ
กาพย์ยานี ๑๑ นิยมแต่งกันมาก
หนังสือดังกล่าวคัดลอกไว้ในสมุด
ปกทำด้วยผ้า บอกวัน เดือน ปี ที่
คัดลอกไว้ว่า วันที่ ๓๐ ตุลาคม
ศก ๑๓๐ ตรงกับเดือน ๑๒ ขึ้น
๘ ค่ำ วันจันทร์ ปีกุน ตรีศก สรุปล
แล้วเจ้าของหนังสือคัดลอกเมื่อ
๗๖ ปีมาแล้ว ขอขอบคุณ อาจารย์
พิชัย แก้วขาว ที่กรุณานำกาษิต
ปกษ์ได้มาเผยแพร่ในวารสารรุสมิแล
คงเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจต่อไป

ประพนธ์ เรื่องฉกรรจ์

บรรณาธิการ

ศรีศรีจำเนริน^๑ สร้อย กล่าว
เรียบร้อยทุกประการ ผู้เฝ้าพูด
ทา^๒จารย์ ท่านกล่าวไว้สัด^๓ตาพร

อย่าเห็นแกโลก โมโทโสให้ผัน
ผ่อน ครั้นเมื่อจะเข้าอน ขอพระ
กรเหนือเกศี ส่งสอนนรชน อย่า
มีดมนโนโลกีย์ บุรุษกระสัดศรี^๔
อย่ายินดีทำดูเบา แล่นเรือครันลม
ใหญ่ อย่าชักใบให้สุดเสา ประคิน
ดูสำเนา อีกทั้งลมและกงกา นาวา
อันน้อยนัก อย่าชักขวางเกลียวธรรา
วาโยพัดควมมา ถูกนาวาสูญเสียเห
เป็นข้างอ้างแข็งขอ ลูกน้อยหนอ
แข็งพ่อแม่ บุคคลทั้งนี้แล เป็นเที่ยง
แท้มีผู้ดี ลังคน^๕เกิดลูกร้าย ลังคน
ไซร์ได้ลูกดี ไม้ไผ่พันธุ์รุกชี ถูก
ต่าง ๆ ต้นเดียวกัน ม่วงกล้วยและ
ม่วงกัน ม่วงเสมียนกันรสมันต่าง
มิใช่จะไว้วาง หากจันระจา^๖หนึ่ง
เป็นสอง ดูหราท่านทั้งหลาย คำ
พิปราย^๗เป็นทำนอง แม้นผิดอย่าคิด
ปอง พี่กับน้องจะสุขใจ ซึ่งรู้ว่า
อาจารย์บอก คนปากนอกมักฉุน
เฉียวสองคนคือคนเดียว คนเดียว
ไซร์คือคนตาย คบกันครันหลาย
ปาก คบกับมากจะวุ่นวาย หลงทาง
โคข้างตาย ถ่อเถียงกันว่ารู้แห่ง
หาบหนักยิ่งกว่าหนัก ครันคนทัก
มักทำแรง อย่าทำอย่างไม้แข็ง สม
พัดแรงหักคอบัน^๘ ไม้อ่อนบ่ห่อน
หัก ลมพัดนักก็อมตามปล้น สุริยา
แลพระจันทร์ รศมี^๙นั้นบ่มีเหมือน
รศคนดีกลัวหญ้า รศไพรป่ามาก
กล่นเกลื่อน รศคนได้เป็นเพื่อน
รศไพรเดือนมิเข้าการ อย่าเอา
กระโถก^{๑๐}มาทำเนื้อ ถวางกับเสื่อ

จะรำคาญ สิ่งนี้มีเป็นการ ความ
รำคาญคนสอนหัว มีนบกยอมมีเร็ว
มีสระแก้วยอมมีบัว มีบ้านยอมมีรั้ว
มีจะเข้ยอมมีวัง ดูหราท่านทั้งหลาย
คำพิปรายเป็นสอนสั่ง นอนนั่งตั้งใจ
ฟัง เป็นทำนุกทุกวราตรี เกิดเป็นชาติ
มนุษย์ ยากที่สุดคิดให้ดี ทุกพันธุ
บันดามี เป็นที่พึ่งที่พึ่งเข้
เหล็ก^{๑๑} อยู่เรือนเป็นเพื่อนพริ้ว
เข้าอยู่เรือนเป็นเพื่อนเมีย เรด^{๑๒}
แต่ก่อนบ่ห่อนเสีย คำนักปราชญ์
โอวาทไว้ สัดดียอมตกฉาง เหล่า
ขุนนางตกยากไว้ สัดดีตกต่ำได้
ถูกข้าไซร์ได้เป็นดี จับปลาถูกเอาหัว
เบ็ล้องใบบัวจงดีหลี อานน้ำในสระ
ศรี อย่าให้ขึ้นขุ่นเป็นคม หยุดก่อน
ฟังเสียงฟ้า งคเคร่าทำฟังเสียงลม
เร็วนักมักล้มจม ครันจมนแล้วมักฉุก
ใจ นักปราชญ์กำหนดไกล คนบ้ำใบ
กำหนดไกล เสียทุนเสียกำไร เสียทั้ง
ทรัพย์สินเงินทอง นักปราชญ์ฟัง
สำเนา^{๑๓} ส่วนสำเนาฟังสัดจอง^{๑๔}
พอฟังกันทั้งสอง ครันหาไม้หัวใจ
ทวย หล้าแพรกเกี่ยวคล้ายง โคร
เหินบ้างท่านทั้งหลาย พงศาตคค
ร้าย อย่าได้เทียมท่านผู้มีบุญ ดอก
ไม้กลิ่นอายอบ หอมคลบอยู่สุดบน
น้ำใจตนหมายมุ่ง จะใคร่ได้มาถูบ
คลำ ส่วนปาย่อมฟังเสื่อ ส่วนว่า
เรือยอมฟังน้ำ ราชสีห์ยอมฟังถ้ำ
คนเข้ใจฟังขุนนาง รู้หลบก็รอด
ปีก ครันรู้หลักก็รอดทาง โจอ
เจกชิงนอนกลาง หากกล่าวเท็จ

กลัวความตาย รู้กินก็เป็นเนื้อ ครั้น
มีรู้จักก็สูญหาย รู้กินก็เป็นนาย
ครั้นมีรู้จักจะขายไพร่ เจียมตัวคน
ว่ายากไร้ อย่าได้คบกับผู้ใหญ่
เจียมตัวว่าเจียมใจ อย่าทำใหญ่จนล
ลาม ขุนนางใช้พ่อแม่ ก้อนหินแ่ง
ใช้ตายาย โจรขโมยใช้มิตรสหาย
อย่าได้คบไปล้วงลัก ช้างสารแลง
เห่า อีกข้าเก่าแลเมียรัก อย่าได้ไว้ใจ
นัก รักจักขบปีดคน^{๑๖}ใด ไม่ไผ่ยอม
ต่างปล้อง ส่วนพี่น้องย่อมต่างใจ
สิ่งนี้อ่าเชื่อใคร อย่าได้รักอย่าได้
ชัง เมียวอนรำพึงคิด เพื่อนรักสนิท
อย่าสิ้นยัง ลูกหลานอย่าเพื่อชัง
เมี้ยนชากไว้ค่อยครองครึก ยิ่งหนักก็
ยิ่งร้าย ครั้นยิ่งว่าก็ยิ่งลึก หนีเสือ
ไปพะ^{๑๗}ศึก ขึ้นคั้นไม้พะรังแดน
หนีไฟไปพึ่งน้ำ น้ำก็ร้อนเป็นสุรีย
แสง ข้าวร้อนว่าจะพึ่งเงา ครั้นเงา
ร้อนจะพึ่งใคร พึ่งดอดก็หัก ผัน
พึ่งหลักหลักก็ไหล พึ่งลมลมพาไป
สิ่งจะคว้างวายไม่รอด ถิ่น^{๑๘}จะให้
จะเข้ขบ อย่าให้ปลาช้วนน้อยมันลอด
ดอด เมี้ยนว่าวายไม่รอด สูทำเนาเอา
ตัวตาย ชันตะกั่วตักตะกั่ว ยังจะได้
ดังใจหมาย ตะกั่วร้อนชันละลาย
เสียสองข้างประการโสด เสียพร้าไป
ทอดมีด ย่อมเป็นแรดแก่คนโสด
เสียสองประการโสด ท่านดิถิน^{๑๙}
ดิถิน^{๒๐}นินทาหัว ผ้าจะนุ่งก็ไม่รอบ
เนื้อ เสื้อจะห่มก็ไม่รอบตัว เพื่อน
เห็นปิดปากหัว เพราะคนชั่วทรัพย์
บอบบาง ดินข้างครอบดินนก น้ำตา
ดกบว่ายวาว ตนเจ็บคนทากคราง
แขกมาเรือนคนทำเพลง อย่าคล้ำ
หางเสือหอม ราชสีห์ยอมกล้วเกรง
เจ้านายของตนเอง อย่าทงอุเบก
ศา^{๒๑} อย่าเอาผีท่านมาร้องให้
อย่าเอาใช้ท่านมารักษา เสียสิน

เสียน้ำตา ปม็คุณทำโยยของ อย่าเอา
เต้าท่านมาต้ม อย่าเอาส้มท่าน
มาดอง สุดแต่แต่เจ้าของ จะรู้รสว่า
จืดขม เสียสินอย่าร้องให้ ได้สิน
มาอย่าเพื่อขม สินนี้ใช้สินคน
ครือน้ำค้ำในครองบอน รักศีลอย่า
รักทรัพย์ พี่น้องนับควรสั่งสอน
เผ่าพันธุ์อย่าคัดรอน ผูกไมตรีก่อน
ซ่อนเนื้อความ เชื้อใจย่อมมีพวก
คนหูหนวกท่านมิให้ถาม รู้หลัก
จักเกรงขาม ความมีรู้เท่าหกแห่ง
คนมีท่านพึ่งได้ คนยากได้ท่านบ
แทน คนยากท่านบแคลน ท่านบ
ห่อนให้คนดี ครั้นมิได้กินมันก็ว่า
ร้าย ครั้นได้กินมันก็ว่าดี กินแล้วทำ
กุหลี^{๒๒} กล่าวนินทาอยู่ญลาว ครั้น
ว่าจะฆ่าควาย อย่าสดา^{๒๓}พริกกับ
หมากนาว ครั้นว่าจะเลี้ยงเมียสาว
อย่ากลัวหลวงตาแม่ยายจะใช้แรง
อย่าเห็นกำยิ่งกว่ากอบ อย่าเห็น
หมอบ^{๒๔}ยิ่งกว่าแขง^{๒๕} เห็นศักดิ์
ยิ่งกว่าแสง เห็นหิ้งห้อยว่ารุ่งเรือง
ฝนตกฟ้าก็เศร้า เด่าก็จะตายเพราะ
หอมเหลือง เมืองจะเสียเพราะเจ้า
เมือง อีกทั้งเสียเมืองก็พร้อมใจกัน
ศาสนาพระพุทธเจ้า จะเสียด้วยพระ
สงฆ์ผู้ทรงธรรม นักรวดแลนักรัก
คามวินัยธรรมมิได้ออยู่ หนีแต่--
ไปพบม้า หนีแต่ม้าไปพบงู หนีจะเข้
ไปตกถูล ล้วนแต่จะพบความตาย
จะเข้ใหญ่ยิ่งกว่าหนอง สระคลอง
น้อยมากเหลือหลาย เอาไพร่มาตั้ง
ให้เป็นนาย ล้วนแต่จะขายข้าแผ่นดิน
ดิน ส่วนจัวเห็นแก่หญ้า ส่วนว่าข้า
เห็นแต่จะกิน สะเดียนเห็นแก่ดิน
ครั้นได้กินว่าสบาย มักกินอย่า
ขี้คร้าน มักทำการอย่างอนุสหาย
เข้านอนรำพึงไว้ นึกให้ได้จงทุกอัน
อย่าเห็นว่าสบาย รำพึงไว้ให้เสร็จ

สิ่ง^{๒๕} จินระจาให้ระวังหลัง ความ
สิ่งนี้จะเขียนตัว มักง่ายจะได้ยาก
อย่าใส่ปากด้วยคนชั่ว สิ่งนี้ระวัง
ตัว อย่าเมาเมี้ยวด้วยคัมหา เมื่อจะเข้า
ให้सानปลอก เมื่อจะออกให้सानงา
ช้างสารห้าหาญกล้า สร้างวงงา
หมายว่าจะแทง รำพึงให้หลายทบ
เมื่อจะรบให้กล้าแข็ง ชอบที่มี-เวง
ยังยืนไว้อย่ารลดอย พลาดปากจะ
เสียศีล ครั้นพลาดคืนคดดอง^{๒๖}
น้อย ปลายงาจะขยับย้อย ตัวก็พลอย
ม้วยบรรลัย เกิดมากกลางกุหลี^{๒๗}
คิดให้ถ้อยซ้ำไป อย่าคิดแต่ไวไว
คิดซ้ำไปจะเป็นการ เข้าปากครั้นจวน
คำ เดินในน้ำพะจวกหนาม เดินดง
ครั้นหลงทาง หนามก็แทงเอาบาทา
เหยียบเต่าอยู่เต็ม-แล้วยังจะเล่นไป
หาหมา จะเสียในกลางป่า ขี้คด
ชา^{๒๘}ไล่ตกแดน^{๒๙} ลงเรือยิกไล่ถน
ยังจะได้ดังใจเมี้ยน ลงเรือยิกไล่ถน
ส่วนนกแร้งก็บินไป ถือถ้อแล้ว
ถามน้ำ ว่าโยมิหยิ่งสมุทไทย โฉด
เงาคอนเวลาไซร์เหมือนเอาไฟไปยัว
ฝอย เพลิงน้อยพลอยตามดับ ไฟ
จ^{๓๐}กินเป็นยับย้อย ครั้นมีรู้จักก็
เป็นรอย ตัวก็พลอยเป็นราตี ท่าน
ใครธอย่าใครธตาม จินระจาความ
แต่งามดี กล่าวมาตามท่วงที ความ
สิ่งนี้อ่าอุบศกา เมื่อจะเข้าให้सान
ปลอก เมื่อจะออกให้सानงา กริช
หอกอันคมกล้า อดว่าคมอยู่ในฝัก
---ครั้นมีชักออกสักที ถึงคมกิน
ผมแรง ครั้นมิแทงใครว่าดี ไม้
ค้อนก่อนดินนี้ ถึงมีคมก็ยอมตาย
หญ้าคาเลี่ยมแหลมอยู่ อย่าจูลูล้ม
ยักหงาย ขอกดินเจ็บใครจะตาย
ใช้ยากง่ายสักเท่าใด ถ้าแทงสัตว์
นั้นแล้ว ตัวมันเท่าธุลีไซร์ มดมอด
ลดลอดไป คอไม้ใหญ่ก็ผุผอง